

Kop, jij wint!

Jeffrey Archer

Kop, jij wint!

Vertaald door Mariet Herlé

SAGA Egmont

Kop, jij wint!

Vertaald door Mariet Herlé

Originele titel *Heads You Win*

Tweede druk april 2024

Copyright © 1979, 2024 Jeffrey Archer en SAGA Egmont

Omslagbeelden Shutterstock

Foto auteur © Toby Madden

NUR 300

ISBN: 9788726895537 (POD paperback)

ISBN: 9788726487886 (e-book)

ISBN: 9788726488197 (audioboek)

Alle rechten voorbehouden. Geen enkel onderdeel van deze publicatie mag worden geherpubliceerd, opgeslagen in een database, verzonden, in geen enkel format en op geen enkele manier, zonder geschreven toestemming van de uitgever, noch mag het op andere wijze dan reeds gepubliceerd en in vergelijkbare conditie in enige vorm gebonden of met omslag aan de koper verstrekt worden.

www.sagaegmont.com

Saga is een dochtermaatschappij van Egmont. Egmont is het grootste mediabedrijf van Denemarken en volledig eigendom van de Egmont Foundation, die jaarlijks met bijna 13,4 miljoen euro kwetsbare kinderen en gezinnen steunt.

VOOR BORIS NEMTSOV

Ik wilde dat ik zo moedig was als hij

Dank voor hun onschatbare adviezen en research:

Simon Bainbridge, Sir Rodric Braithwaite, William Browder, Maria Teresa Burgoni, Jonathan Caplan QC, Captain Rob Fullerton, Moonpal Grewal, Vicki Mellor, Sir Christopher en Lady Meyer, Professor Keith Moffatt, Andrey Palchevski, Melissa Pimentel, Alison Prince, Catherine Richards en Susan Watt.

BOEK EEN

Hoofdstuk 1

ALEXANDER
Leningrad, 1968

‘Wat ga jij doen na school?’ vroeg Alexander.

‘Ik hoop dat ik bij de KGB kan,’ zei Vladimir, ‘maar die zien me niet staan als ik geen plek krijg op de staatsuniversiteit. En jij?’

‘Ik wil de eerste democratisch gekozen president van Rusland worden,’ lachte Alexander.

‘En als dat lukt,’ zei Vladimir, die niet lachte, ‘kun je mij benoemen als hoofd van de KGB.’

‘Ik ben geen voorstander van nepotisme,’ zei Alexander, toen ze de straat op liepen vanaf het schoolplein.

‘Nepotisme?’ vroeg Vladimir, terwijl ze naar huis begonnen te lopen.

‘Dat komt van het Italiaanse woord voor neef en dateert uit de tijd van de pausen uit de zeventiende eeuw, die vaak hun familie en goede vrienden goede baantjes gaven.’

‘Wat is daar mis mee?’ zei Vladimir. ‘Je vervangt gewoon de pausen door de KGB.’

‘Ga jij nog naar die wedstrijd, zaterdag?’ vroeg Alexander, die van onderwerp wilde veranderen.

‘Nee. Sinds F.C. Zenit in de halve finale staat, kan iemand als ik nooit meer een kaartje krijgen.’

Maar krijg jij dan niet via je vader, als opzichter bij de haven, automatisch een paar kaartjes voor de plaatsen die voor partijleden gereserveerd zijn?’

‘Niet zolang hij het nog steeds vertikt om lid te worden van de Communistische Partij,’ zei Alexander. ‘En toen ik het hem vroeg, klonk hij niet al te optimistisch over het krijgen van een kaartje, dus nu is oom Kolya mijn enige hoop.’

Terwijl ze verder liepen, bedacht Alexander dat ze beiden dat ene onderwerp vermeden dat nooit uit hun hoofd was.

‘Wanneer denk je dat we het horen?’

‘Geen idee,’ zei Alexander. ‘Ik denk dat onze docenten het wel leuk vinden om ons te zien lijden, ze weten maar al te goed, dat dit de laatste keer is dat ze ons in hun macht hebben.’

‘Jij hoeft je geen zorgen te maken,’ zei Vladimir. ‘De enige vraag in jouw geval is of je de Lenin beurs krijgt voor het Instituut voor Buitenlandse talen in Moskou of dat je een plaats voor wiskunde aangeboden krijgt op de staatsuniversiteit. Terwijl ik niet eens zeker ben van een plaats op de universiteit en als dat niet lukt, zijn mijn kansen om bij de KGB te komen nul.’ Hij zuchtte. ‘Waarschijnlijk zal het erop neerkomen dat ik mijn leven lang in de haven moet werken, onder jouw vader.’

Alexander reageerde daar niet op. Ze liepen het flatgebouw binnen waar ze allebei woonden, en ze begonnen de versleten stenen trap op te lopen naar hun flat.

‘Ik wilde dat ik op de eerste verdieping woonde in plaats van op de negende.’

‘Zoals je heel goed weet, Vladimir, wonen alleen partijleden op de eerste drie verdiepingen. Maar ik weet zeker, dat als je bij de KGB komt, jij ook zult afdalen in de wereld.’

‘Tot morgen,’ zei Vladimir, die het grapje van zijn vriend negeerde toen hij de volgende vier trappen begon op te klimmen.

Toen Alexander de deur naar de kleine flat op de vijfde verdieping waar hun gezin woonde opendeed, herinnerde hij zich hoe hij pas een artikel had gelezen in een staatstijdschrift waarin stond dat Amerika zo vol boeven zat dat iedereen minsten twee sloten op de voordeur had.

Misschien was de enige reden dat dit in de Sovjetunie niet nodig was, bedacht hij, dat niemand iets bezat dat de moeite van het stelen waard was.

Hij ging gelijk naar zijn kamertje, want hij wist dat zijn moeder niet terug zou zijn voordat haar ploeg in de haven klaar was. Hij pakte een paar blaadjes gelinieerd papier uit zijn schooltas en legde ze op het kleine tafeltje in de hoek van zijn kamer, voordat hij Oorlog en Vrede opendeed op bladzijde 179 en doorging met het vertalen van de woorden van Tolstoj in het Engels. *"Toen de familie Rostov die avond aan tafel zat, leek Nikolai wat ver weg en niet alleen omdat . . ."*

Alexander keek elke regel dubbel na op spelfouten en om te kijken of hij nog een beter Engels woord kon bedenken, toen hij de voordeur open hoorde gaan. Zijn maag begon te knorren en hij vroeg zich af of zijn moeder ook wat restjes had kunnen smokkelen uit de officiersclub, waar ze kok was. Hij sloeg zijn boek dicht en ging naar haar in de keuken.

Elena lachte hartelijk naar hem, toen hij op de houten bank bij de tafel ging zitten.

‘En wat staat er op het menu vanavond, mama?’ vroeg Alexander hoopvol.

Ze lachte weer en begon haar zakken leeg te halen waarbij er een grote aardappel, twee pastinaken, een half brood en de hoofdprijs van vanavond, een biefstuk, tevoorschijn kwamen; die was bij de lunch waarschijnlijk achtergebleven op het bord van een officier. Echt een feestmaaltijd, dacht Alexander, in vergelijking met wat zijn vriend Vladimir vanavond zou eten. Zijn moeder herinnerde hem er vaak aan dat er altijd iemand is die het slechter heeft dan jij.

‘Nog nieuws?’ vroeg Elena, en ze begon de aardappel te schillen.

‘Dat vraag je me elke avond, mama, en ik blijf zeggen dat ik niet verwacht deze maand iets te horen, misschien duurt het nog wel langer.’

‘Je vader zou er zo trots op geweest zijn als je die Lenin beurs zou winnen.’ Ze legde de aardappel neer en schoof de schil aan de kant. Er zou niets verspild worden.

‘Weet je, als het geen oorlog geweest was, zou je vader naar de universiteit gegaan zijn.’

Alexander wist dat maar al te goed, maar wilde er altijd graag aan herinnerd worden hoe papa als jonge korporaal aan het oostfront gelegerd was geweest tijdens het beleg van Leningrad, en hoewel een felle Panzerdivisie zijn afdeling negentig dagen lang ononderbroken bestookt had, had hij zijn post nooit verlaten, totdat de Duitsers het opgaven en zich terugtrokken naar hun eigen land.

‘Waarvoor hij de Medaille van de Verdediging van Leningrad gekregen heeft,’ zei Alexander prompt.

Zijn moeder moet hem dat verhaal wel honderd keer verteld hebben, maar het verveelde Alexander nooit, al had zijn vader het er nooit over.

En nu, bijna vijftientig jaar later, nadat hij weer in de haven was gaan werken, was hij opgeklommen tot kameraad Hoofdopzichter, met 3.000 arbeiders onder zich. Hoewel hij geen partijlid was, erkende zelfs de KGB dat hij de beste man voor deze baan was. De voorkeur ging open en sloeg hard dicht, waardoor je wist dat zijn vader thuiskwam. Alexander glimlachte toen hij de keuken in kwam. Lang en stevig gebouwd was Konstantin Karpenko, een knappe man die voor jonge vrouwen nog steeds de moeite waard was om na te kijken.

Zijn verweerde gezicht werd gedomineerd door een weelderige volle snor; Alexander herinnerde zich dat hij die als kind gestreeld had, iets wat hij al jaren niet meer gedurfd had.

Konstantin viel neer op de bank tegenover zijn zoon.

‘Het eten is pas over een half uurtje klaar,’ zei Elena die de aardappel in blokjes sneed.

‘We moeten alleen Engels praten als we onder elkaar zijn,’ zei Konstantin.

‘Hoezo?’ vroeg Elena in haar moedertaal. ‘Ik heb van mijn leven nog geen Engelsman ontmoet en ik denk niet dat dat ooit gaat gebeuren.’

‘Omdat als Alexander die beurs wint en naar Moskou gaat, hij de taal van onze vijand vloeiend moet spreken.’

‘Maar papa, de Engelsen en de Amerikanen vochten in de oorlog aan dezelfde kant als wij.’

‘Aan dezelfde kant, ja,’ zei zijn vader, ‘maar alleen, omdat ze ons het minste van de twee kwaden vonden.’

Alexander dacht hier even over na toen zijn vader opstond. ‘Zullen we even wat gaan schaken, terwijl we wachten?’ vroeg hij.

Alexander knikte. Zijn favoriete deel van de dag. ‘Pak jij het bord dan ga ik even mijn handen wassen.’

Nadat Konstantin de kamer uit was, fluisterde Elena, ‘Waarom laat je hem voor de verandering niet eens winnen?’

‘Nooit,’ zei Alexander. ‘En sowieso, als hij wist dat ik niet mijn best deed, zou ik ervan langs krijgen.’

Hij deed de la onder de keukentafel open en pakte er een oud houten schaakbord uit en een doos met schaakstukken, waarvan er één ontbrak, dus elke avond moest een plastic zoutvaatje voor looper spelen. Alexander zette zijn koning twee velden vooruit voordat zijn vader terugkwam. Konstantin reageerde gelijk en zette zijn koningin één veld vooruit.

‘Hoe ging de wedstrijd?’ vroeg hij.

‘We hebben met drie nul gewonnen,’ zei Alexander, en verschoof zijn paard.

‘Dat kunnen we dan weer afstrepen, goed gedaan,’ zei Konstantin. ‘Hoewel jij de beste keeper bent die de school in jaren gehad heeft, blijft het belangrijk om die beurs te winnen. Ik neem aan dat je nog niets gehoord hebt?’

‘Nee,’ zei Alexander, terwijl hij de volgende zet deed. Het duurde even voordat zijn vader een tegenzet maakte.

‘Papa, mag ik vragen of het je gelukt is om een kaartje te krijgen voor de wedstrijd van zaterdag?’

‘Nee,’ gaf zijn vader toe terwijl zijn ogen geen minuut van het bord af waren. ‘Die zijn zeldzamer dan een maagd op Nevsky Prospect.’ ‘Konstantin!’ zei Elena. ‘Je kunt je dan op je werk wel als havenarbeider gedragen, maar hier thuis niet.’

Konstantin grijnsde naar zijn zoon. ‘Maar je oom Kolya kan een paar kaartjes voor staanplaatsen krijgen, en aangezien ik niet geïnteresseerd ben. . .’

Alexander sprong een gat in de lucht en zijn vader deed gauw weer een zet, blij dat hij zijn zoon had afgeleid.

‘Je zou zoveel kaartjes kunnen krijgen als je wilde,’ zei Elena, ‘als je maar lid werd van de partij.’

‘Maar je weet heel goed dat ik dat niet wil. Quid pro quo. Die uitdrukking heb ik van jou geleerd,’ zei Konstantin en keek over tafel naar zijn zoon. ‘Vergeet niet dat die lui altijd iets terug willen en ik ben niet bereid om mijn vrienden te verraden voor een paar voetbalkaartjes.’

‘Maar we hebben in jaren niet in de halve finale gestaan,’ zei Alexander.

‘En dat zal in mijn leven ook misschien nooit meer gebeuren. Maar er is meer voor nodig, voordat ze mij zover krijgen dat ik lid word van de Communistische Partij.’

‘Vladimir is al pionier en heeft zich ingeschreven voor de Komsomol,’ zei Alexander, nadat hij zijn volgende zet gedaan had.

‘Dat verwondert me niets,’ zei Konstantin. ‘Want anders zou hij niet bij de KGB kunnen, wat de natuurlijke habitat is voor dat stelletje.’ En Alexander werd zo weer afgeleid.

‘Waarom ben je altijd zo fel op hem, papa?’

‘Omdat het een gewiekst kereltje is, net als zijn vader. Denk eraan dat je hem nooit een geheim toevertrouwt, want dat ligt al bij de KGB, voordat jij thuis bent.’

‘Erg slim is hij niet,’ zei Alexander. ‘Eerlijk gezegd mag hij van geluk spreken als hij een plaats krijgt op de staatsuniversiteit.’

‘Hij kan dan wel niet zo slim zijn, maar hij is sluw en meedogenloos, een gevaarlijke combinatie. Geloof me, die zou

zijn moeder verkopen voor een kaartje voor de finale, waarschijnlijk zelfs voor de halve finale.’

‘Het eten is klaar,’ zei Elena.

‘Zullen we zeggen, remise?’ zei Konstantin.

‘Echt niet, papa. Ik ben nog maar zes zetten van schaakmat af en dat weet jij donders goed.’

‘Stoppen jullie eens even met kibbelen,’ zei Elena, ‘en ga tafeldekken.’

‘Wanneer heb ik voor het laatst van jou gewonnen?’ vroeg Konstantin die zijn koning op zijn kant legde.

‘Negentien november 1967,’ zei Alexander, toen ze opstonden en elkaar een hand gaven.

Alexander zette het zoutvaatje weer terug op tafel en deed de schaakstukken in de doos, terwijl zijn vader drie borden van de plank boven het aanrecht pakte. Alexander deed de keukenla open en pakte er drie messen en drie vorken van verschillende herkomst uit. Hij herinnerde zich een passage in *Oorlog en Vrede* die hij net vertaald had. De Rostovs genoten geregeld een diner van vijf gangen (diner was een beter woord dan avondeten – dat zou hij nog veranderen als hij weer op zijn kamer kwam) en voor elke gang een ander zilveren couvert. De familie had ook twaalf bedienden in livrei die achter elke stoel stonden om de maaltijden te serveren die drie koks hadden klaargemaakt, die nooit de keuken uit leken te komen. Maar Alexander wist zeker dat de Rostovs geen betere kok hadden dan zijn moeder, anders zou ze niet in de officiersclub gewerkt hebben.

Ooit . . . zei hij tegen zichzelf, toen hij klaar was met tafeldekken en op de bank tegenover zijn vader ging zitten. Elena kwam bij ze zitten met wat er die avond was, wat ze in drieën verdeelde, maar niet in gelijke porties. De dikke biefstuk, die

samen met de pastinaak en de aardappels was ‘gerepatrieerd’ – een woord dat ze van Alexander had geleerd – van de restjes van de officieren, was in tweeën gesneden.

‘Wie wat bewaart, heeft wat’, kon ze in twee talen zeggen.

‘Ik moet vanavond naar een vergadering in de kerk,’ zei Konstantin en pakte zijn vork op. ‘Maar het zal niet al te laat worden.’

Alexander sneed zijn biefstuk in stukken en kauwde langzaam op elk stukje, met happen brood en slokken water tussendoor. Hij bewaarde de pastinaak voor het laatst. De duffe smaak ervan bleef in zijn mond hangen. Hij wist niet eens of hij die wel lekker vond. In Oorlog en Vrede aten allen de bedienden pastinaken. Ze bleven Engels praten terwijl ze aten.

Konstantin dronk zijn water op, veegde zijn mond af aan de mouw van zijn jasje, stond op en ging de kamer uit zonder verder iets te zeggen.

‘Ga jij maar weer studeren, Alexander. Dit heb ik zo klaar,’ gebaarde zijn moeder.

Alexander gehoorzaamde haar maar al te graag. Terug in zijn kamer, veranderde hij het woord ‘avondeten’ in ‘diner’, voordat hij de bladzij omsloeg en doorging met zijn vertaling van het meesterwerk van Tolstoj. *De Fransen naderden Moskou* . . .

Toen Konstantin uit het flatgebouw de straat in liep, wist hij niet dat een paar ogen hem van bovenaf volgden.

Vladimir had wat doelloos uit het raam zitten kijken omdat hij zich niet kon concentreren op zijn schoolwerk, toen hij kameraad Karpenko het gebouw uit zag lopen. Dat was de derde keer alweer deze week. Waar ging die deze tijd van de avond heen? Misschien moest hij daarachter zien te komen. Hij kon een luid gesnurk uit de voorkamer horen en keek even naar binnen, waar hij zijn

vader in een oude met paardehaar gevulde stoel zag liggen, met een lege fles wodka naast hem.

Hij deed de voordeur zachtjes open en dicht en rende daarna de stenen trap af de straat op. Links van hem zag hij Meneer Karpenko de hoek om slaan en hij rende hem achterna, maar hield alleen in toen hij aan het eind van de straat gekomen was.

Hij tuurde de hoek om en zag hoe kameraad Karpenko de kerk van de Heilige Andreas in ging. Wat een tijdverspilling, dacht Vladimir. De KGB had wel zo zijn bedenkingen tegen de Russisch Orthodoxe kerk, maar verbood die niet.

Hij stond op het punt om zich om te draaien en weer naar huis te gaan toen er nog een man uit de schaduw tevoorschijn kwam, die hij op zondag nooit in de kerk gezien had. Vladimir bleef voorzichtig uit hun blikveld en bewoog zich langzaam in de richting van de kerk. Hij zag hoe er nog twee mannen van de andere kant kwamen en maakte dat hij snel binnen kwam, bevroor toen hij voetstappen achter zich hoorde. Hij gleed de muur over en ging op de grond liggen, wachtte tot de man langs hem was gelopen, voordat hij tussen de grafstenen door naar de achterkant van de kerk kroop waar een ingang was die alleen de leden van het koor gebruikten. Hij draaide aan de zware deurkruk en vloekte toen die niet openging.

Toen hij om zich heen keek, zag hij een half open raam boven hem. Hij kon er net niet bij, maar met behulp van een ruwe stenen plaat als opstapje, kon hij zichzelf naar boven drukken. Bij de derde poging lukte het hem om de vensterbank te pakken te krijgen en met enorme moeite trok hij zichzelf omhoog en perste zijn dunne lichaam door het raam, waarna hij neerkwam op de grond aan de andere kant.